

การพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย*

An Improvement of the Strategic Intelligence Curriculum of
Armed Forces Security Center

บทความวิจัย

วันที่รับบทความ: 6 ก.พ.63

วันที่แก้ไขบทความ: 27 ก.พ.63

วันที่ตอบรับบทความ: 19 มี.ค.63

เพ็ญแข ขุนจง ¹

Penkae Khunjong

ชุลีรัตน์ เจริญพร ²

Chuleerat Charoenporn

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ยุคใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของเนื้อหาวิชาให้ทันสมัยสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และเพื่อให้ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย มีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์การ 2) ประเมินผลหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ ตามการประเมินผลรูปแบบ Context Input Process Product: CIPP Model 3) พัฒนาข้อเสนอแนะสำหรับหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการข่าว ให้แก่ กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ข้าราชการ ตำรวจ และข้าราชการพลเรือน การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method) การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มประชากรที่ศึกษา 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 46 - 50 จำนวน 146 คน 2) ผู้บริหารอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 51 จำนวน 40 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญงานด้านการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์และงานด้านความมั่นคง จำนวน 18 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารอาจารย์ประจำหลักสูตร ตัวแทนผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 51 และผู้เชี่ยวชาญงานด้านการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์และงานด้านความมั่นคง จำนวน 38 คน

* การวิจัยครั้งนี้ ใช้กรอบแนวทางการพัฒนาประเทศจากร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) เพื่อพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย

¹⁻² หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

Master of Arts Program in Leadership in Society, Business and Politics, College of Social Innovation, Rangsit University

¹ E-mail: epuiyingkae@gmail.com

² E-mail: chuleerat.c@rsu.ac.th

ผลการวิจัย พบว่า การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบ CIPP Model ในทุกด้าน ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากและมากที่สุด หลักสูตรฯ ยังคงสอดคล้องกับบริบททางการเมืองเศรษฐกิจ สังคม เป็นไปตามภารกิจของศูนย์รักษาความปลอดภัยฯ แต่มีข้อเสนอเพื่อเพิ่มเติมเนื้อหาหลักสูตร 6 ประเด็นสำคัญ คือ 1) ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) 2) ภัยคุกคามรูปแบบใหม่พลังอำนาจของชาติ สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในยุคปัจจุบันและอนาคต 3) บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว 4) ยุคโลกาภิวัตน์ 5) เทคโนโลยีสมัยใหม่ของงานข่าวกรอง และ 6) องค์ประกอบข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ 8 องค์ประกอบ ข้อเสนอเพิ่มเติมสำหรับการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรนั้น ควรทำทั้งระบบตั้งแต่อาจารย์ผู้เข้ารับการศึกษ เนื้อหาวิชา สภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้มีความสอดคล้องร่วมกัน

คำสำคัญ: ข่าวกรองทางยุทธศาสตร์, บริบทการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ยุคใหม่, การประเมินหลักสูตร, การพัฒนาหลักสูตร

Abstract

The purposes of this research were to 1) analyze the changing political, economic, and social contexts in order to develop and improve the subject matter to be up-to-date in accordance with the inside and outside country strategic environment that affect Thailand and for the Security Center, Royal Thai Armed Forces Headquarters is ready for the organization's mission, 2) evaluate the strategic intelligence curriculum according to CIPP Model evaluation, and 3) develop the proposal of the strategic intelligence curriculum in order to improve

officers of intelligence departments to Royal Thai Armed Forces Headquarters, Royal Thai Army, Royal Thai Navy, Royal Thai Air Force, government officers, and civil officers. The research was mixed method, the combination of quantitative and qualitative research, by using document studies data collection by questionnaires and in-depth interviews in the population of 3 study groups which were 1) 146 Strategic Intelligence curriculum students (Class 40-50) 2) 40 people who were executives, instructors and students who studied the strategic intelligence curriculum (Class 51) 3) 18 Strategic Intelligence and Security experts and 4) In-depth interviews of administrators, course instructors, delegates, and strategic intelligence program students (Class 51) and 38 experts in strategic intelligence and security work.

The results of the curriculum evaluation based on the CIPP Model assessment in all aspects showed that the overall level was at the higher and highest level of agreement. The course remains consistent with the political, economic and social contexts as according to the mission of Armed Force Security Center, but there are proposals to add the course content to 6 key points which are 1) draft of 20-year National Strategy (2017-2036) 2) non-traditional threats, national power, global strategic circumstances Headquarters. in the present era and in the future 3) political, economic and social context that have changed rapidly 4) globalization era 5) modern technology of intelligence departments 6) 8 compliments of strategic intelligence. Additional proposals for

system development should be made from the lecturers, the cuntents of the subjects, and the learning management environment to be consistent.

Keywords: Strategic Intelligence; Political, Economic and Social Context in Modern Ages, Curriculum Evaluation, Curriculum Development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ เริ่มก่อกำเนิดสืบเนื่องมาจากสถานการณ์โลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ.1939-1945 หรือ พ.ศ.2482-2488) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตรภายใต้การปฏิบัติการของขบวนการเสรีไทย แม้ว่าสงครามจะสงบลงแล้วก็ตาม แต่สันติภาพอันแท้จริงหาได้กลับคืนสู่ชาวโลกโดยแท้จริงไม่ กลับก่อเกิดภัยคุกคามในรูปแบบสงครามเย็น ประเทศไทยแม้ว่าจะจะเป็นประเทศเล็กและรักสงบก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงสถานะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และยุทธศาสตร์โดยรอบแล้ว เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมายหลายอย่าง ความมั่งคั่งของบรรดาประเทศในเอเชียอาคเนย์ ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางหรือทางผ่านจากประเทศที่มุ่งประสงค์จะรุกรานประเทศไทยแล้วยังอาจใช้เป็นทางผ่านไปสู่รุกรานประเทศอื่นได้โดยสะดวกอีกด้วย จากเหตุผลดังกล่าวมา ในขณะนั้นมีความเชื่อว่า หากมีการรุกรานหรือเกิดสงครามขึ้นในเอเชียอาคเนย์แล้ว ประเทศไทยคงจะหลีกเลี่ยงการรุกรานไม่พ้นเป็นแน่ ด้วยเหตุนี้ประเทศไทยจึงได้เลือกวิถีทางป้องกันตนเองโดยการเข้าร่วมในองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียอาคเนย์ โดยได้ลงนามกันเมื่อ 8 กันยายน 2497 ที่กรุงมะนิลาพร้อมกับเอกสารอีก 2 ฉบับ คือ พิธีสารต่อท้ายสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียอาคเนย์ (Protocol to The South East Asia Collective Defense Treaty) และกฎบัตรแปซิฟิก (Pacific Charters) ประกอบด้วย

ประเทศภาคี 8 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ไทย อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อป้องกันร่วมกันมิให้เพื่อรุกราน 2) เพื่อดต่อต้านการแทรกซึม ล้มล้าง และการบ่อนทำลายของผู้รุกราน 3) เพื่อร่วมมือซึ่งกันและกันในการส่งเสริมและพัฒนาการทางเศรษฐกิจ และสวัสดิภาพสังคม ในระหว่างประเทศภาคี

อนึ่งจากสถานการณ์และความจำเป็นดังกล่าว ประเทศไทยในฐานะประเทศภาคี สนธิสัญญาฉบับนี้ จึงต้องให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามแนวคิดและข้อเสนอของประเทศคู่สัญญา โดยหัวหน้ารัฐบาลขณะนั้นคือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้จัดให้มีศูนย์ปฏิบัติการข่าวกรองหรือ Intelligence Operations Center (IOC) ซึ่งในช่วงขณะนั้นสหรัฐอเมริกาได้แนะนำให้ไทยดำเนินการเปิดการอบรมวิชาการข่าวลับให้แก่นายทหารไทย โดยมีนายทหารอเมริกันเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาให้แก่นายทหารไทยที่ได้คัดเลือกให้เข้ามารับการอบรม ซึ่งมีทั้งที่มาจากทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และตำรวจ

ความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตร

1. หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ เกิดจากการที่ประเทศไทยจะกำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ จำเป็นต้องรู้ข้อมูลของทุกประเทศทั้งที่เป็นกลาง เป็นมิตร และเป็นศัตรู เพื่อใช้วางแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ

2. ข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ มีความสำคัญคือ เมื่อทหารจะต้องปฏิบัติงานระดับยุทธศาสตร์ ทหารจำเป็นที่จะต้องใช้ข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะในระดับประเทศยังต้องการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์นี้อย่างมาก แต่ในระดับของโรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย ประสิทธิภาพวิชาข่าวกรองในหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ โดยหลักแล้วจะรวบรวมข่าวสารและผลิตเป็นข่าวกรองทางยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติการทางทหารให้กับกองบัญชาการกองทัพไทย และระดับกระทรวงกลาโหม

ในอดีตอาจจะขอข่าวกรองทางยุทธศาสตร์จากนักเรียนที่มาศึกษาและนำไปใช้หลักสูตรฯ ตั้งขึ้นมาในยุคสงครามเย็นที่จะต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ เพื่อผลิตบุคลากรทำงานด้านการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์สนับสนุนรัฐบาลในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ ซึ่งในขณะนั้นก็มีทหารเป็นหลัก มีความสำคัญตั้งแต่ยุคสงครามเย็นเป็นต้นมา ทุกวันนี้ก็ยังคงมีความสำคัญตราบดีที่ทหารต้องมีการปฏิบัติการก็ต้องใช้ข่าวกรองทางยุทธศาสตร์

3. หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ มีความจำเป็นทำให้ผู้เข้ารับการศึกษาที่ทำงานทางด้านการข่าวด้านความมั่นคง ของหน่วยงานต่าง ๆ ทุกภาคส่วน ทั้งภายในและภายนอก กองบัญชาการกองทัพไทย และหน่วยงานเอกชน มีความรู้เสริมหลักการทำงาน เน้นทางยุทธศาสตร์การทำงานทางด้านข่าวกรองเพื่อประสานงานในการปฏิบัติการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร เพื่อที่จะนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศชาติในทุก ๆ ด้าน

4. หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ เกิดจากการที่เราต้องรู้เขา รู้เรา เน้นต่างประเทศทุกประเทศ ซึ่งการศึกษารองค์ประกอบของข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ 8 องค์ประกอบมีความจำเป็นอย่างยิ่งเมื่อประเทศไทยมีปัญหากับต่างประเทศสามารถรู้ จุดแข็ง จุดอ่อน ทำเนียบกำลังรบ กำลังทหารของแต่ละประเทศ สามารถนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางเพื่อวางแผนดำเนินการกับต่างประเทศ

5. เป็นหลักสากลของแต่ละประเทศที่จำเป็นต้องมีงานข่าวกรอง สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เป็นรากฐานของการดำเนินการด้านข่าวกรอง ซึ่งประเทศไทยมีโมเดลของอเมริกาเป็นกรอบในการพัฒนา สหรัฐอเมริกามาตั้งหลักสูตรให้ประเทศไทย และในยุคหลัง ๆ ต้องเรียนรู้งานข่าวกรองทั้งหมดทั้งทางฝั่งตะวันออกและตะวันตก

การปรับปรุงหลักสูตร

หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเมื่อ พ.ศ.2557 โดยแก้ไขแปลงหลักสูตรตามรูปแบบการจัดทำหลักสูตรประกอบระเบียบกองบัญชาการ

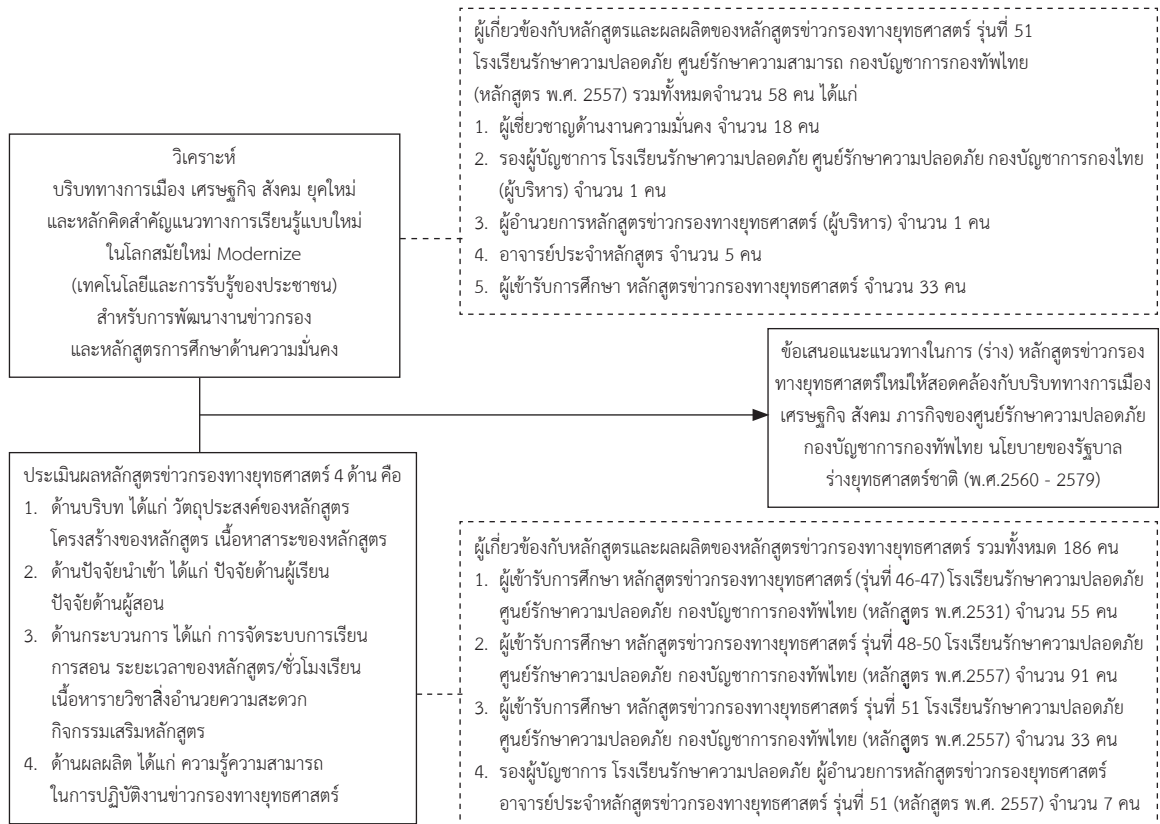
ทหารสูงสุด ว่าด้วยหลักสูตรการศึกษาของกองบัญชาการทหารสูงสุด พ.ศ.2531 จากเดิม 4 ตอน เป็น 7 ตอน โดยไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดของเนื้อหาวิชา เพียงแต่ปรับเปลี่ยนชื่อวิชาใหม่บางวิชาเพื่อให้ทันสมัยสอดคล้องกับปัจจุบัน ในขณะที่ปี พ.ศ.2561 จะครบวงจรรอบตามระเบียบกองบัญชาการกองทัพไทย ว่าด้วยหลักสูตรการศึกษาของกองบัญชาการกองทัพไทย พ.ศ.2553 ซึ่งกำหนดให้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรการศึกษาน้อย 1 ครั้ง ในรอบ 5 ปี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย” เพื่อประเมินผล ตรวจสอบ ติดตามผลการเรียนการสอนการจัดการศึกษา โดยส่วนรวมว่าบังเกิดผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในระดับใด มีส่วนใดบ้างที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไข ให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ยุคใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเพื่อให้มีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์การ

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ยุคใหม่ ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนเนื้อหาวิชา ให้ทันสมัยสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทย และเพื่อให้ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย มีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์การ

2. ประเมินผลหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ตามรูปแบบการประเมิน CIPP Model

3. พัฒนาข้อเสนอสำหรับหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาบุคลากรด้านการข่าว ให้แก่กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพ

ภาพ กรอบแนวทางการพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย
ที่มา: ผู้วิจัย

อากาศ ตลอดจนถึงข้าราชการตำรวจและข้าราชการพลเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย” รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาเอกสาร การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มประชากรที่ศึกษา 3 กลุ่ม แบ่งกระบวนการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์

การสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้ารับการศึกษ หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 46 - 47

โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย (หลักสูตร พ.ศ.2531) จำนวน 55 คน และ ผู้เข้ารับการศึกษ หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 48 - 50 โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย (หลักสูตร พ.ศ.2557) จำนวน 91 คน

เอกสารที่ใช้วิเคราะห์คือรายงานผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ ตามหลักเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรตามแนวทางการรับราชการ เพิ่มพูนความรู้ และการฝึกอบรมของกองบัญชาการกองทัพไทย พ.ศ.2554 แบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิทยากร/ผู้สอน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคนิคการจัดการศึกษา
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเกื้อหนุนในการเข้ารับ
การศึกษา ตอนที่ 5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ
ในการเข้ารับการศึกษา ตอนที่ 6 การดูงานและ/หรือการศึกษา
ภูมิประเทศ ตอนที่ 7 ความจำเป็นและความต้องการในการ
ศึกษาของผู้เข้ารับการศึกษาในครั้งนี้ ตอนที่ 8 ข้อคิดเห็น/
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการศึกษา

2. การสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้ารับการศึกษา
หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ รุ่น 51 ประชากร
ที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 40 คน คือ 1) รองผู้บัญชาการ
โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย
กองบัญชาการกองทัพไทย (ผู้บริหาร) จำนวน 1 คน
2) ผู้อำนวยการหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ (ผู้บริหาร)
จำนวน 1 คน 3) อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 5 คน
4) ผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์
รุ่นที่ 51 โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความ
ปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย (หลักสูตร พ.ศ.2557)
จำนวน 33 คน

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตร
ข่าวกรองทางยุทธศาสตร์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 38 คน คือ
1) ผู้เชี่ยวชาญงานด้านการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ และ
งานด้านความมั่นคง จำนวน 18 คน 2) รองผู้บัญชาการ
โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย
กองบัญชาการกองทัพไทย (ผู้บริหาร) จำนวน 1 คน
3) ผู้อำนวยการหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ (ผู้บริหาร)
จำนวน 1 คน 4) อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 5 คน
5) ตัวแทนผู้เข้ารับการศึกษา จำนวน 13 คน คือ ผู้เข้ารับ
การศึกษาจากหน่วยงานภายในสังกัด กองบัญชาการ
กองทัพไทย 3 คน ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการ
กองทัพไทย 3 คน หน่วยงานภายนอกสังกัด กองบัญชาการ

กองทัพไทย จำนวน 7 คน ได้แก่ ตำรวจ 1 คน กรมสอบสวน
คดีพิเศษ 1 คน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด 1 คน สำนักงานสภามันคงแห่งชาติ
1 คน กระทรวงมหาดไทย 1 คน กรมราชทัณฑ์ 1 คน
บริษัท ทศภาค จำกัด ในเครือ บริษัท ไทยเบฟเวอเรจ จำกัด
มหาชน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ประเมินหลักสูตร ประกอบด้วย
แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน ดังนี้ คือ

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญงานด้านการ
ข่าวกรองทางยุทธศาสตร์และงานด้านความมั่นคง ผู้บริหาร
อาจารย์ประจำหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1
สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 แบบประเมิน
เกี่ยวกับหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของ
หลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร
ตอนที่ 3 วิเคราะห์บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม
ที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้
1) หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ มีความสอดคล้อง
กับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป
หรือไม่ 2) บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ยุคใหม่
ที่เปลี่ยนแปลงไป มีประเด็นอะไรบ้างที่มีความสำคัญ และ
สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์
อย่างไร 3) หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ สามารถ
ตอบสนองต่อภารกิจขององค์การและนโยบายรัฐบาล
ตามร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2560-2579 ได้หรือไม่
อย่างไร 4) ข้อเสนอหลักคิดสำคัญและแนวทางการเรียนรู้
แบบใหม่ในโลกสมัยใหม่ (เทคโนโลยีและการรับรู้ของ
ประชาชน) สำหรับพัฒนางานด้านการข่าวและการศึกษา
ด้านความมั่นคง

2. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 51 แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 แบบประเมินเกี่ยวกับหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร ตอนที่ 3 วิเคราะห์บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้ 1) หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ มีความสอดคล้องกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ 2) หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ สามารถตอบสนองต่อภารกิจขององค์การและนโยบายรัฐบาลร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2560-2579 ได้หรือไม่ อย่างไร

3. แบบประเมินสำหรับผู้บริหาร อาจารย์ประจำหลักสูตร ผู้เข้ารับการศึกษาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ รุ่นที่ 51 แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 แบบประเมินเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ตอนที่ 3 แบบประเมินเกี่ยวกับการพัฒนาและประเมินผลหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริบท ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านผู้สอน 3) ด้านกระบวนการ ได้แก่ การจัดระบบการเรียนการสอนระยะเวลาของหลักสูตร/ชั่วโมงเรียน ทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมเสริมหลักสูตร 4) ด้านผลผลิต ได้แก่ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านงานข่าวกรองทางยุทธศาสตร์

แบบประเมินเกี่ยวกับด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต แบบประเมินเหล่านี้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สำหรับแบบประเมินเกี่ยวกับหลักสูตรด้านโครงสร้างของหลักสูตร เกี่ยวกับการกำหนดจำนวนหน่วยกิตและความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาของหลักสูตร มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ โดยมุ่งประเมินความเพียงพอของจำนวนหน่วยกิต และความเหมาะสมมากน้อยสำหรับเนื้อหาวิชา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสาร บทความ และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตรตามแบบจำลอง CIPP Model รวมทั้งศึกษารายละเอียดของหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพอากาศ

2. ศึกษาตำรา เอกสาร บทความ และงานวิจัย ที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์และความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติ งานข่าวกรองทางยุทธศาสตร์

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษา สร้างแบบประเมินให้ข้อคำถามมีความสอดคล้อง ครอบคลุมปัญหาที่ต้องการศึกษา

4. นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญงานด้านการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์และงานด้านความมั่นคง ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้เข้ารับการศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพอากาศ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบประเมินไปดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง โดยชี้แจงปัญหา วัตถุประสงค์ ประโยชน์ ของการวิจัย วิธีตอบ และกำหนดเวลาในการรับแบบประเมินคืน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อประมวลผลข้อมูลทางสถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science: SPSS) โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินที่ได้รับคืนทั้งหมดแล้วนำมาวิเคราะห์

2. ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้ารับการศึกษาลักษณะทั่วไปของหลักสูตร วิชาหรือสาขาวิชา วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณค่าร้อยละ (Percentage)

3. ข้อมูลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาสาระของหลักสูตร ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และเนื้อหาวิชาของหลักสูตร วิเคราะห์โดยใช้ค่ามัธยฐานเลขคณิต (Arithmetic Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงบรรยายในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งการจัดประเภทของคำและข้อความที่จะวิเคราะห์ ดำเนินการโดยจำแนกประเภทข้อมูล ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย จำแนกประเภทข้อมูลให้ครอบคลุมสามารถรองรับคำและข้อความที่จะถูกแจกแจง รายละเอียด แนวคิด ให้ชัดเจนที่สุด ความเด่นชัดของข้อมูล ต้องไม่ซ้ำซ้อนเหลื่อมกัน และใช้หลักการเก็บข้อมูลแบบเดียวกันในการจัดระบบตลอดการวิเคราะห์ หลังจากนั้นนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทางการปรับปรุงและพัฒนาเนื้อหาวิชาหลักสูตรวิชาหรือสาขาวิชาหรือสาขาวิชา เพื่อให้นักศึกษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย มีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจขององค์การ โดยการวิเคราะห์บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป จะต้องมีความสอดคล้องกับ 6 ประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) เนื้อหาวิชาของหลักสูตรวิชาหรือสาขาวิชาหรือสาขาวิชาจะต้องตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม

1.2 ความเปลี่ยนแปลงของภัยคุกคามรูปแบบใหม่พลังอำนาจของชาติ สภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกในยุคปัจจุบันและอนาคต

1.3 บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีประเด็นที่จะต้องวิเคราะห์และปรับเปลี่ยนเนื้อหาเพิ่มเติมให้สอดคล้อง ดังนี้

1.3.1 ด้านงานข่าวกรอง ได้แก่ 1) บริบทสมัยก่อนการปฏิบัติงานด้านการข่าวไม่มีเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัย จากเมื่อก่อนข่าวเดินทางเป็นทอด ๆ กว่าที่จะรู้ต้องใช้ระยะเวลานาน ปัจจุบันไม่ถึง 5-10 นาทีสามารถออนไลน์กันได้ 2) งานด้านข่าวกรองตั้งแต่สมัยอดีตถึงปัจจุบันจะเกี่ยวข้องกับการสงครามที่มีนัยของการเมือง สังคมในเรื่องของการอ้างอิงศาสนา และเศรษฐกิจในเรื่องของการค้า จากการขยายบทบาทของโลกาภิวัตน์ 3) สถานการณ์ภัยคุกคามความมั่นคงของโลกที่เปลี่ยนไปจากอดีต มีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ภัยคุกคามเป็นแบบดั้งเดิม (Traditional Threat) สงครามแบบสมมาตร (Symmetric Warfare) การสู้รบด้วยกำลังทางทหารเป็นแบบเปิดเผย มีรูปแบบชัดเจน มีความคงที่สามารถคาดการณ์ได้ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภัยคุกคามความมั่นคงได้พัฒนาในรูปแบบสงครามเย็น ไม่สู้รบกันด้วยกำลังทหารโดยตรงต่อสู้กันในเรื่องอุดมการณ์ ดำเนินการในรูปแบบของการแทรกซึม การบ่อนทำลาย สู้กันด้วยจิตวิทยา แข่งขันกันหาพันธมิตรร่วมอุดมการณ์ และปัจจุบันเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (Non-Traditional Threat) สงครามอสมมาตร (Asymmetric Warfare) มีความเปลี่ยนแปลงอย่างพลวัตสามารถคาดการณ์ได้น้อยลง สู้รบด้วยเทคโนโลยีแบบ

จะไม่ได้ใช้กำลังทางทหาร และ 4) บริบทงานข่าวกรองรูปแบบเก่าค่อนข้างปิดกั้น ไม่มีการแชร์แบ่งปันข้อมูล ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบปัจจุบันที่มุ่งให้เกิดเอกภาพในการปฏิบัติมีทิศทางและเป้าหมายเพื่อความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือของประชาคมข่าวกรองในแนวทางเดียวกัน

1.3.2 ด้านการเมือง ได้แก่ 1) การเมืองในอดีตวิเคราะห์หลักในด้านอุดมการณ์ สมัยปัจจุบันต้องพิจารณาประเด็นด้านการเงินและผลประโยชน์เพิ่มเติม และ 2) โอกาสการผูกขาดอำนาจทางการเมืองในปัจจุบันเป็นไปได้ยาก ในขณะที่ในอนาคตบริบททางการเมืองรัฐธรรมนูญที่ออกแบบดี จะป้องกันการผูกขาดอำนาจทางการเมืองได้

1.3.3 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) ระบบเศรษฐกิจมีผลต่อกับประเทศที่เป็นคอมมิวนิสต์ในปัจจุบัน เช่น จีน เวียดนาม 2) บริบททางเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปให้ความสำคัญที่เน้นภาคบริการมากกว่าภาคการเกษตรหรืออุตสาหกรรม จะเห็นได้จากการส่งเสริมการบริการและการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรายได้หลักของประเทศ และ 3) ปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ “ไทยแลนด์ 4.0” ตามร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) เพื่อพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน เป็นแนวทางสำคัญที่ต้องร่วมวิเคราะห์

1.3.4 ด้านสังคม ได้แก่ 1) ด้านสังคมจิตวิทยา ปัจจุบันประเทศไทยยังแตกแยกเป็นกลุ่ม สาเหตุของความขัดแย้ง มีด้วยกันหลากหลายรูปแบบ ทำให้เกิดผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ 2) อิทธิพลของโซเชียลมีเดียส่งผลกระทบต่อการสังคมมากกว่าในอดีต 3) ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการพัฒนากระบวนการคมนาคมขนส่งที่มีความแตกต่างจากในอดีต ส่งผลดีและผลเสียเชื่อมโยงทำให้เกิดผลกระทบต่อการเศรษฐกิจ สังคม

1.4 ยุคโลกาภิวัตน์เน้นในเรื่องของเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาระบบสารสนเทศการสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว

1.5 เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้สนับสนุนงานข่าวกรอง เช่น ไชเบอร์ INT เรดาร์ INT จีโอกราฟฟิค INT เรื่องของข่าวเปิด Open-Source Intelligence (OSINT)

1.6 องค์ประกอบข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ 8 องค์ประกอบ ต้องมีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทย โดยทุกองค์ประกอบนำมาใช้ในการวิเคราะห์การทำประมาณการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ มีความสำคัญและสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน จะต้องนำมาพิจารณาและวิเคราะห์ร่วมกัน โดยไม่สามารถแยกการวิเคราะห์ด้านใดด้านหนึ่งเป็นเอกเทศได้

2. จากการประเมินผลหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ รุ่น 51 ตามรูปแบบการประเมิน CIPP Model 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 ด้านบริบท (Context) ผลการประเมินด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร มีคะแนนลดหลั่นลงมา แต่ยังคงอยู่ในช่วงระดับเห็นด้วยมากถึงมากที่สุด และเนื้อหาสาระของหลักสูตร อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ผลการประเมินด้านผู้เรียนและด้านผู้สอน อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยสรุปได้ว่า การคัดเลือกผู้เรียนมีความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตร มีการเปิดโอกาสให้กับผู้เข้ารับการศึกษาที่ไม่ได้ทำงานด้านการข่าวและมีพื้นฐานด้านการข่าวมาเรียน

2.3 ด้านกระบวนการ (Process) ผลการประเมินด้านการจัดระบบการเรียนการสอน ทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก และกิจกรรมเสริมหลักสูตร อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ระยะเวลาการศึกษาตลอดหลักสูตร (24 สัปดาห์) และจำนวนชั่วโมงในแต่ละวิชามีความเหมาะสม อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

2.4 ด้านผลผลิต (Product) ผลการประเมินอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ผู้เข้ารับการศึกษารับความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ตามโครงสร้างหลักสูตร ความรู้ที่ได้รับเป็นองค์ความรู้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านการข่าวได้จริง สามารถพัฒนาผู้เรียนไปสู่การเป็นนักข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญได้ หากปฏิบัติงานในสายงานที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง

3. ข้อเสนอสำหรับการพัฒนาบุคลากรด้านการข่าวให้แก่ กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ตลอดจนถึงข้าราชการตำรวจและข้าราชการพลเรือน แต่ละหน่วยงานควรกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามแผนการรวบรวมข่าวกรองและโครงการข่าวกรองของหน่วยข่าวกรองต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนและนโยบายของรัฐบาล การพัฒนาบุคลากรด้านการข่าวจะต้องมีการประเมินผล การปฏิบัติงาน พัฒนาการบริหารงานบุคลากรด้านการข่าวให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น เพื่อพิจารณาความดีความชอบเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี และใช้แก้ปัญหาของหน่วยงานด้านการข่าว ในเรื่องการขาดแคลนบุคลากรด้านการข่าวที่มีคุณภาพสูง ปัญหาด้านขวัญกำลังใจ ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพ ด้านงานการข่าวไม่ได้รับการสนับสนุน

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัย แบ่งประเด็นที่สำคัญนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การประเมินผลหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของโรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย ตามรูปแบบ CIPP Model ทำให้ทราบประสิทธิภาพของหลักสูตร ซึ่งสามารถนำมา

ใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายตามองค์ประกอบของ CIPP แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) ซึ่งการประเมินในทุกด้านภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และมากที่สุด สอดคล้องกับ บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การกิจของศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย นโยบายของรัฐบาล ร่างยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2560-2579) แต่ยังไม่ครบถ้วน ประเด็นที่มีความสำคัญ และสอดคล้องกับการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร คือ

1.1 ปรับปรุงแก้ไขในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาวิชาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีผลกระทบต่อประเทศไทย เน้นในเรื่องของยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)

1.2 ด้านความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อผู้สอนในแต่ละวิชา การคัดเลือกผู้สอน ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของผู้สอนมีความสอดคล้องกับหลักสูตร แต่ไม่ทั้งหมด และในส่วนที่ไม่สอดคล้องคืออาจารย์ภายในที่มีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญชำนาญด้านยุทธศาสตร์ และด้านข่าวกรองทางยุทธศาสตร์มีจำนวนน้อย และในด้านความเหมาะสมของผู้ประสานงานในหลักสูตร ความสามารถในการติดต่อประสานงานของผู้ประสานงานในหลักสูตร และการอำนวยความสะดวกของผู้ประสานงานในหลักสูตร มีประสบการณ์น้อยและมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการชี้แจงวัตถุประสงค์การเรียนการสอนในสิ่งที่หลักสูตรต้องการให้กับอาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญที่จะมาถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน นับว่าเป็นข้อด้อยของหลักสูตร

1.3 ข้อเสนอสำหรับการพัฒนาบุคลากรด้านการข่าว ให้แก่ กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ตลอดจนถึงข้าราชการตำรวจ และข้าราชการพลเรือน โดยมีหลักการคิดเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านงานข่าวกรอง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1.3.1 เจ้าหน้าที่งานด้านการข่าวต้องปรับปรุงตัวเองให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา

1.3.2 การคัดเลือกคนให้พิจารณาคนที่เหมาะสมมาทำงาน ต้องทุ่มเทให้กับงานข่าว มีอุดมการณ์ทำเพื่อประเทศชาติ เสียสละ ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่มีภาระหนี้สิน รัฐบาลมอบนโยบายให้การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านการข่าวอย่างต่อเนื่องในเรื่องการฝึก ศึกษาอบรม สัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานข่าวกรองทั้งภายในประเทศและนอกประเทศ ให้งบประมาณผลประโยชน์ตอบแทน ค่าเสียภัยกับเจ้าหน้าที่หาข่าวอย่างคุ้มค่า เพราะทำงานเสี่ยงอันตรายทำงานบนความขาดแคลนต้องปรับโครงสร้างหน่วยงานข่าวกรอง

1.3.3 พัฒนาทักษะเจ้าหน้าที่ โดยเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถของระบบงานข่าวกรองอย่างต่อเนื่อง การใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาบุคลากร และเพิ่มศักยภาพของเทคโนโลยีระบบฐานข้อมูล และองค์กรด้านข่าวกรอง เตรียมการในเรื่องปริมาณข้อมูลที่มีจำนวนมาก มีความสลับซับซ้อนเชื่อมโยงกันมากขึ้น

1.3.4 ส่งเสริมและพัฒนาให้มีการข่าวมืออาชีพ Professional ในหน่วยงานราชการต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนงานข่าวกรองได้อย่างมีประสิทธิภาพพัฒนาขีดค้นวิธีการหาข่าวและวิเคราะห์ข่าวกรองใหม่ ๆ ที่เหมาะสมต่อเป้าหมายที่เข้าถึงยาก ใช้เทคโนโลยีเข้ามาสนับสนุนการทำงานการวิเคราะห์ เช่น Link Analysis Data Analytics

1.3.5 ผู้บังคับบัญชามอบนโยบายแนวทาง

ในการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลด้านข่าวกรอง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพราะส่วนใหญ่ข้อมูลสำหรับการฝึกอบรมด้านการวิเคราะห์ยังเผยแพร่จำกัดเฉพาะบางหน่วยงานหรือสถานศึกษาเท่านั้น

1.4 สิ่งที่ค้นพบเพิ่มเติมที่นับว่าเป็นจุดแข็งของหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ คือ

1.4.1 ผู้เข้ารับการศึกษาสามารถนำความรู้หลักกระบวนการคิดวิเคราะห์ที่เป็นระบบ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานต่อหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

1.4.2 หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ข่าวกรองทางยุทธศาสตร์เป็นข่าวกรองระดับสูง ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อกำหนดนโยบายระดับชาตินำไปใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์ชาตินโยบายความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายต่างประเทศ หรือเป็นหนทางปฏิบัติต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่เป็นเรื่องระดับประเทศของรัฐบาล ผู้กำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ด้านการทูตด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งสนับสนุนทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ ที่ทำงานด้านการข่าวงานด้านความมั่นคง สนับสนุนการปฏิบัติการทางทหารให้กับกองบัญชาการกองทัพไทย และระดับกระทรวงกลาโหมเพื่การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติ และประชาชนจากภัยคุกคาม ทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มั่นคงทางสังคม ท่ามกลางพหุสังคม และการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงาน อาหาร

2. หลักคิดที่สำคัญของงานข่าวกรองและมิติด้านความมั่นคง

ปัจจุบันสถานการณ์ภัยคุกคามความมั่นคงของโลกได้เปลี่ยนไปจากอดีต มีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้นเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ความมั่นคงเน้นทางด้านการสู้รบใช้กำลังทางทหารเพื่อป้องกันการถูกรุกรานจากการล่าอาณานิคม การแย่งชิงอาณาเขตระหว่างประเทศหรืออำนาจทางเศรษฐกิจ จากประเทศที่เป็นภัยความมั่นคงและชาติมหาอำนาจ เมื่อบริบทโลกได้เปลี่ยนแปลงไป ความมั่นคงมีความเกี่ยวข้องกับทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความอยู่รอดและความปลอดภัยของประเทศชาติ เอกกราช อธิปไตยบูรณาภาพแห่งอาณาเขต สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน ดังนั้น งานข่าวกรองจะต้องพัฒนาและปรับวิธีการให้ทันกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสรุปประเด็นหลักคิด ที่สำคัญได้ดังนี้

2.1 หลักคิดที่สำคัญของงานข่าวกรอง กระบวนการที่ได้มาซึ่งข่าวกรองมีความสำคัญมาก ระดับของงานข่าวกรองจะต้องมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถตรวจสอบได้ ประกอบด้วย 6 ประเด็น ดังนี้

2.1.1 งานข่าวกรอง มีความโปร่งใส เป็นธรรม ตามกระบวนการตามวงรอบข่าวกรอง จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติงานข่าวกรองระดับชาติ การรายงานความเป็นจริงที่ดีที่สุด เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจของผู้ใช้ข่าว

2.1.2 การตรวจสอบเรื่องความโปร่งใส ในการใช้งบประมาณของหน่วยงานข่าวกรอง มีระบบบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี หรือ หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ในการตรวจสอบ

2.1.3 การเสริมสร้างความร่วมมือในประชาคมข่าวกรองให้มีความเป็นเอกภาพภายใต้การมองภาพความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งชาติให้ประสานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน การเรียนหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์เป็นการศึกษา เพื่อการแบ่งปันข้อมูลและความร่วมมือในการเชื่อมโยงเพิ่มเครือข่ายในประชาคมข่าวกรอง โดยมีการบูรณาการจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ทหาร ตำรวจ พลเรือนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ทำให้มีการพัฒนาเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง

2.1.4 การสร้างเสริมองค์ความรู้ด้านความมั่นคงจะเป็นในลักษณะบทบาทของการศึกษาการค้นคว้า ในมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชนภายในประเทศ ซึ่งจะมีการเรียนการสอนในเรื่องของความมั่นคงและยุทธศาสตร์ศึกษา การศึกษาค้นคว้าและวิจัยของแต่ละองค์กรภาคเอกชนหรือเรียกว่า Think Tank ซึ่งจะเป็นในลักษณะของการให้คำปรึกษา ให้ความร่วมมือเกี่ยวกับความมั่นคง

2.1.5 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรักชาติหวงแหนแผ่นดินเกิด ให้ความร่วมมือทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เมื่อเห็นผู้กระทำความผิดกฎหมายให้ช่วยส่งข้อมูลของผู้กระทำความผิด ผู้ทำผิดกฎหมายผู้ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงให้กับเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงและไม่ไปร่วมมือกับฝ่ายตรงข้ามเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว

2.1.6 ในบริบทที่เปลี่ยนไป ข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ควรจะนำเรื่องของเน็ตเวิร์คและงบประมาณมาใช้ในเรื่องการทำงานด้านการข่าว

2.2 มิติด้านความมั่นคง ข่าวกรองทางยุทธศาสตร์สามารถใช้สนับสนุนงานด้านความมั่นคง ซึ่งความมั่นคงหมายถึงความอยู่รอดและความปลอดภัยของประเทศชาติ

เอกราช อธิปไตย บุณภาพแห่งอาณาเขต สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน ทั้งยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้กำลังของรัฐ ความพร้อมของประเทศที่จะเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ อันเกิดจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ สถานการณ์ปัจจุบันประเด็นความมั่นคงเร่งด่วนพบ 6 ประเด็น ดังนี้ ความขัดแย้งของคนในชาติ (ความคิด ความเชื่อ ศาสนา) ภัยก่อการร้ายทั้งภายในและภายนอกประเทศ การเมือง (การเลือกตั้ง) ยาเสพติด การทุจริตคอร์รัปชัน ความตระหนักรู้ของคนในชาติ

2.3 การพัฒนาการศึกษาหลักสูตรด้านความมั่นคง การศึกษางานด้านความมั่นคง เราจะเลือกเอาประเทศใดประเทศหนึ่ง มาเป็นแบบอย่างด้านความมั่นคงทั้งหมดไม่ได้ ควรนำหลักทฤษฎีมาใช้บูรณาการให้เหมาะสมกับนโยบายความมั่นคงของประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา จีน อินเดีย เวียดนาม อิสราเอล เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา รัสเซีย เป็นประเทศที่เผชิญกับภัยความมั่นคง มีระบบป้องกันภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่ดี มีความเข้มแข็งด้านการข่าวกรอง ปฏิบัติการเชิงรุกต่อภัยความมั่นคง ส่วนประเทศฟินแลนด์ เดนมาร์ก ฝรั่งเศส สิงคโปร์ อาจจะนำรูปแบบการเรียนการสอนในเรื่อง Active Learning ใช้มาพัฒนาการศึกษาได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากทุกฝ่าย ตั้งแต่โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ประชาคมข่าวกรอง หน่วยข่าวกรองต่าง ๆ รวมทั้งส่วนราชการอื่น ๆ ที่มีใช้หน่วยข่าวกรองโดยตรง เช่น สถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชน ร่วมสมมนาปรับปรุงหาแนวทางเพื่อพัฒนาและยกระดับหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ให้เป็นมาตรฐานหรือเป็นหลักสูตรตามแนวทางการบริหารของหน่วยงานด้านการข่าว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ สอนการทำประมาณการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ โดยการรวบรวมข่าวสารจากองค์ประกอบข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ 8 องค์ประกอบ การที่จะปรับเปลี่ยนลดหรือเพิ่มเติมองค์ประกอบข่าวกรองทางยุทธศาสตร์นั้น ควรจะมีการสมมนาหารือร่วมกันจากผู้เชี่ยวชาญด้านการข่าวด้านความมั่นคงของทุกฝ่าย เพราะจะต้องบูรณาการองค์ความรู้จากทุกแขนงไม่ใช่แค่ความรู้เฉพาะทางเท่านั้น การวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลและนำเสนอตามข้อเท็จจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา การพัฒนาการศึกษาหลักสูตรด้านความมั่นคง การพัฒนางานข่าวกรอง การปฏิบัติงานของ ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติและประชาชน อันจะนำไปสู่การเกิดผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของรัฐบาลอย่างแท้จริง

2. การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย ควรทำอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ อาจารย์ ผู้เข้ารับการศึกษา เนื้อหาวิชา สภาพแวดล้อมการจัดการเรียนการสอน ต้องให้มีความสอดคล้องร่วมกัน ซึ่งผู้นำ ผู้กำหนดนโยบายมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ระบบอุปถัมภ์เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การทำงานไม่พัฒนา ในขณะที่อนาคตความรู้ด้านข่าวกรองทางยุทธศาสตร์อาจใช้บรรจุในหลักสูตรด้านความมั่นคงงานวิจัยขึ้นนี้มีประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

1. การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการกองทัพไทย” ข้อมูลจากการวิเคราะห์มีประโยชน์ เป็นการจุดประเด็นความคิดให้เห็นความสำคัญของผลการศึกษา เพื่อนำไปใช้พัฒนาการศึกษาด้านความมั่นคง พัฒนาหน่วยงานด้านการข่าว หน่วยงานด้านความมั่นคงพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานของงานยุทธศาสตร์ระดับชาติ รวมทั้งการเพิ่มพูนระดับความรู้ให้กับผู้ที่สนใจผู้เกี่ยวข้อง หน่วยงานด้านการข่าว หน่วยงานด้านความมั่นคงสามารถนำความรู้ ไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และนำไปใช้ต่อยอดได้ในอนาคต

2. การทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัย เรื่อง “แนวทางการปรับปรุงหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์เพื่อสนับสนุนร่างยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาล” ที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 20 ปี

(พ.ศ.2561-2580) อันประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง 2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน 4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม 5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อศึกษาว่าในแต่ละยุทธศาสตร์มีอะไรที่หลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์จะต้องปรับปรุงเพิ่มเติมหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในยุทธศาสตร์ด้านนั้น ๆ ในการจัดทำประมาณการข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ให้ทัดเทียมหรือเหนือกว่าต่างประเทศ เพื่อเสนอให้กับผู้บังคับบัญชาได้นำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ในการกำหนดและดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ

เอกสารอ้างอิง

ดำรง บัวศรี. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.

ประวัติโรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2548). กรุงเทพฯ: ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการทหารสูงสุด.

ภาณุศิลป์ กลั่นเสนาะ. (2556). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของกองบัญชาการกองทัพไทย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

รัตน์ บัวสนธิ์. (2556). *รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPIEST มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนและถูกต้องในการใช้*. สืบค้นจาก <http://www.rattanabb.com/html/CIPP.pdf>

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2540). *การประเมินหลักสูตรแบบครบวงจร*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. *คู่มือใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตามหลักสูตรของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (เอกสาร วปอ. หมายเลข 009) คู่มือการพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ*. (2561). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.

- ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการทหารสูงสุด. (2532). *คู่มือข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ โรงเรียนรักษาความปลอดภัย ศูนย์รักษาความปลอดภัย (หมายเลข ขกศ. 1-1001)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์รักษาความปลอดภัย กองบัญชาการทหารสูงสุด.
- สัจด์ อุทรานนท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนากลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: วงเดือนการพิมพ์.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร*. เชียงใหม่: เดอะ โนเลส เซ็นเตอร์.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2558). *ความมั่นคงใหม่ ความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย*. กรุงเทพฯ: โครงการความมั่นคงศึกษา สถาบันการข่าวกรอง สำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ.
- อดุลย์ กอวัฒนา. (2543). *แนวความคิดในการพัฒนางานข่าวกรองทางยุทธศาสตร์ของไทย*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- อรอนงค์ บุญแผน. (2552). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หน่วยการเรียนรู้สายน้แห่งชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 6 (ปริญญานิพนธ์ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- Kittiwara. (2017). *การพัฒนาหลักสูตร*. สืบค้นจาก <http://kittiwaratme.blogspot.com/2017/01/development-2-2-taba-good-2-saylor- and.html>
- Krongkon Bumrungveth. (2014). *การประเมินผลหลักสูตร*. สืบค้นจาก http://krongkon06550065.blogspot.com/2014/12/blog- post_59.html
- Ngamchatturat, Thanatcha. (2017). *สรุปองค์ความรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตร*. สืบค้นจาก <http://thanatcha06550036.blogspot.com/2015/05/blog-post.html>
- Patil, Y., & Kalekar, S. (2015). *CIPP MODEL FOR SCHOOL EVALUATION*. Retrieved from <http://oaji.net/articles/2015/1201-1439207905.pdf>
- Sowell, E. J. (1996). *Curriculum An Integrative Introduction*. New Jersey: Prentic-Hall.
- Stufflebeam, D. L. (2007). *CIPP EVALUATION MODEL CHECKLIST (Second Edition)*. Retrieved from https://wmich.edu/sites/default/files/attachments/u350/2014/cippchecklist_mar07.pdf